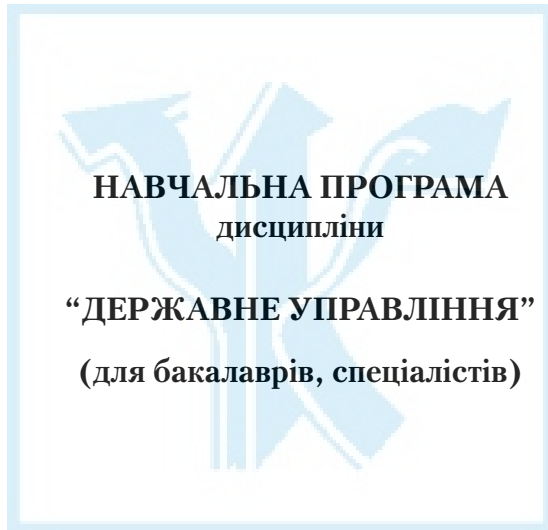

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни

“ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ”
(для бакалаврів, спеціалістів)

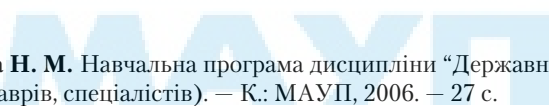
МАУП

Київ 2006

Підготовлено доцентом кафедри адміністративного, фінансового та банківського права *Н. М. Грінвецькою*

Затверджено на засіданні кафедри, адміністративного, фінансового та банківського права (протокол № 7 від 02.02.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Грінвецька Н. М. Навчальна програма дисципліни “Державне управління” (для бакалаврів, спеціалістів). – К.: МАУП, 2006. – 27 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Державне управління”, варіанти контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Питання організації ефективної системи державного управління завжди було ключовим і актуальним у процесах розвитку будь-якої країни, в тому числі й України, яка в період демократизації суспільних процесів перебуває на шляху розбудови державності, розвитку політичної системи, оновлення механізмів державного управління в усіх сферах суспільного життя.

Розвиток демократичної державності та громадянського суспільства має такі ознаки: політична система визначає цілі та інтереси громадян; органи державної влади надають їм юридичної сили та впроваджують у життя; влада обмежується правом, право забезпечується владою; чітко регламентуються функції та компетентність органів державної влади; влада відкрита для людей, її рішення зрозумілі і підтримуються народом.

Щонайпершою умовою ефективності державного управління є сильна та дієздатна влада. Із дієздатною владою громадяни України пов'язують сподівання на захист державності і безпеку кордонів, економічний розвиток і соціальну справедливість, захист прав і свобод, оновлення високої культури та духовності.

Для забезпечення цих сподівань Україні потрібна сучасна система державного управління та високий професіоналізм державної служби, які потребують суттєвих змін.

Наразі питання реформування державного управління, впровадження конституційної, адміністративної реформ і реформи місцевого самоврядування стали найактуальнішими і широко обговорюються не тільки в інститутах державної влади, а й громадянами України. Реформування системи стримувань і противаг між ланками влади повинно задовольнити інтереси держави і суспільства, консолідувати зусилля інститутів державної влади для досягнення спільних інтересів і спільної мети.

За таких умов засвоєння засад державного управління набуває актуального значення і є важливою складовою освіти населення України. Вивчення дисципліни “Державне управління” дасть змогу підвищити громадянську свідомість і політичну активність українського суспільства.

Дисципліна “Державне управління” вивчає механізм державного управління, який базується на єдиних, конституційно та законодавчо

закріплених принципах, що здійснюються з метою цілеспрямованого, організаційного впливу на державні органи, підприємства, установи, суспільство в цілому, для забезпечення реалізації цілей і завдань, а також виконання функцій державного управління.

Програмний матеріал ґрунтується на знаннях щодо політики держави у громадянського суспільства, основних функцій держави, а також нормативно-правової бази, що сформувалися шляхом вивчення політології, права, економіки та менеджменту.

Мета дисципліни:

- надати знання щодо законодавчого та нормативного регулювання формування діяльності органів державної влади;
- ознайомити студентів з концепціями децентралізації та адміністративного реформування всіх рівнів державного управління, розподілу повноважень між гілками влади та органами місцевого самоврядування;
- навчити застосовувати набуті теоретичні знання при вирішенні практичних питань.

Основні завдання:

- визначити сутність держави на сучасному етапі, розглянути поняття і зміст державного управління;
- проаналізувати цілі, функції, принципи державного управління;
- розглянути організаційну і функціональну структуру органів державної влади та перспективи її реформування;
- розкрити сутність і зміст місцевого самоврядування та його місце в державно-управлінських процесах;
- проаналізувати ефективність державної служби в Україні як соціального і правового інституту;
- навчити студентів розуміти і усвідомлювати проблеми державного управління у процесі формування громадянського суспільства і розбудови демократичної, правової, соціальної держави.

Основними організаційними формами вивчення дисципліни “Державне управління” є лекції та семінарські заняття, виконання індивідуальних завдань, самостійна робота та контрольні заходи – тестові завдання, залік.

Для засвоєння студентами дисципліни можуть бути використані індивідуальні завдання.

Підготовка рефератів, виконання графічних робіт (схеми функціональної та організаційної структур державного управління та міс-

цевого самоврядування, схеми відносин між ланками організаційної структури; побудова структури певного державного органу).

Самостійна робота передбачає вивчення матеріалів підручників, навчальних і методичних посібників, опрацювання законодавчих і нормативних актів, монографій, статей періодичних видань тощо.

Контрольна робота проводиться з метою перевірки та оцінювання рівня засвоєння навчального матеріалу. Враховуючи специфіку державного управління, передбачається перевірка знань теоретичного матеріалу та рівень практичної підготовки.

Залік проводиться як підсумкова форма контролю рівня засвоєння навчальної дисципліни. Основою його проведення є комплекс запитань і завдань, що забезпечують перевірку та оцінку знань і умінь, засвоєних студентами у процесі вивчення дисципліни.

Вимоги до знань і умінь, засвоєних студентами в результаті вивчення дисципліни

Студент повинен
знати:

- конституційні засади побудови структур державного управління в Україні, типи структур управління, типи структур органу державної влади, вимоги до його побудови, склад, статус і функції центральних органів виконавчої влади, їх територіальних підрозділів, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування;
- основні теорії та школи управління і сутність багатофункціонального характеру державного управління та межі його здійснення;
- зміст управлінської діяльності, функції державного управління, сутність інформатизації як комунікаційного процесу в державному управлінні, види комунікацій;
- технологію прийняття управлінських рішень, методи управління, критерії оцінювання ефективності державного управління; онтологічні, гносеологічні елементи державного управління;
- психологічні аспекти в державному управлінні та сутність зв'язків з громадськістю в управлінській діяльності державного органу;
- сутність реформування організаційних структур державного управління згідно концепцій адміністративної та муніципальної реформ в Україні;

уміти:

- дискутувати, аргументовано обстоювати свої думки та переконання, правильно оцінювати, вибирати та аналізувати інформацію з різних джерел, робити правильні та обґрунтовані висновки;
- використовувати знання про статус і функції органів державної влади та місцевого самоврядування, визначати типи зв'язків між ланками структури системи організації виконавчої влади і державного управління в Україні;
- розрізняти типи структур управління, використовувати знання про сутність реформування організаційних структур державних органів;
- розмежовувати стадії управлінської діяльності, класифікувати функції державного управління за встановленою системою критеріїв; застосовувати методи управлінського контролю;
- визначати типи зв'язків між ланками структури системи організації виконавчої влади і державного управління в Україні.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ”

№ пор.	Назва змістового модуля і тем
1	2
	Змістовий модуль 1. Державне управління як суспільне явище, його інститути, форми та методи їх діяльності 1 Теоретичні засади державного управління 2 Державна влада та державне управління 3 Цілі, завдання, функції та принципи державного управління 4 Сутність і зміст управлінської діяльності 5 Організаційна структура державного управління (організаційно-правові аспекти регіонального управління) 6 Система органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні

1	2
7	Державна служба в системі державного управління
8	Підготовка та прийняття управлінського рішення в державному управлінні
9	Контроль та облік у державному управлінні
10	Інформаційна відкритість державних органів і реалізація прав громадян у державному управлінні
11	Бюрократизм і корупція в системі державного управління, шляхи їх подолання
12	Реформування організаційної структури державного управління та його нормативно-правове врегулювання
Разом годин: 81	

ЗМІСТ
дисципліни
“ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ”

Змістовий модуль 1. Державне управління як суспільне явище, його інститути, форми та методи їх діяльності

Тема 1. Теоретичні засади державного управління

Управління як суспільне явище, еволюція його змісту, багатогранність. Системи, в яких здійснюється управління. Системний підхід як методологія державного управління. Управління як явище штучної природи, сфера інтелектуальної та практичної діяльності людей. Категорія “держава”: основні ознаки та характеристики; управлінська взаємодія із суспільством.

Сутність, зміст і специфіка державного управління. Поняття організації державного управління. Основні теорії (класична, людських відносин, мотивації, бюрократизації, загальна теорія систем) та школи (американська, європейська, японська) управління; процесний, системний і ситуаційний підходи. Співвідношення державного управління з теорією управління, конституційним та адміністративним правом, політичними та соціальними інститутами і процесами. Державне управління як наука та навчальна дисципліна.

Література [2; 4; 5; 12; 15; 29; 31; 36; 42–44; 46; 48; 52; 53; 56; 61; 83]

Тема 2. Державна влада та державне управління

Базові терміни “влада”, “політична влада”, “державна влада”. Конституційні засади державної влади в Україні. Державна влада як атрибут державно-владного механізму. Конституційні засади виконавчої влади та державного управління в Україні.

Державне управління як діяльність виконавчо-розпорядчого характеру. Сутність та об’єктивні умови і фактори, що детермінують зміст державного управління. Співвідношення понять “державна влада” та “державне управління”. Елементи державного управління: суб’єкти, об’єкти, взаємозв’язки. Співвідношення державного управління та місцевого самоврядування.

Література [1; 4; 14; 32; 36; 43; 44; 52; 57; 61]

Тема 3. Цілі, завдання, функції та принципи державного управління

Поняття і сутність цілей державного управління. Ціль як форма відображення об’єктивної дійсності та досягнення майбутнього у процесі управлінської діяльності. Ціль як певний кінцевий стан системи, набір показників її розвитку, досягнення яких необхідно забезпечити. Цілеспрямованість як обов’язкова властивість державного управління.

Система цілей державного управління, їх види та класифікація. Ієрархія цілей в державному управлінні. Формування “дерева цілей” державного управління. Ресурсне забезпечення досягнення цілей державного управління. Співвідношення понять “ціль”, “засіб”, “результат”. Механізм формування та обґрунтування цілей. Загальна характеристика методів обґрунтування цілей управління (логічне доведення, спостереження, експеримент, моделювання).

Поняття основних завдань і види функцій державного управління, їх класифікація. Функціональна структура державного управління: сутність та умови її побудови. Типові моделі управлінських функцій для різних ланок державного управління. Юридичне оформлення та закріплення функцій державного управління. Методи державного управління як сукупність прийомів і засобів, за допомогою яких воно здійснюється

Сучасні принципи державного управління, джерела їх виникнення та формування. Зміст принципів державного управління. Розвиток форм власності та їх вплив на формування якісно нових державно-управлінських відносин. Суб’єктивний фактор у державно-владно-

му механізмі. Об'єкти управлінської діяльності виконавчої влади, їх властивості, основні рівні та видові групи.

Література [4; 6; 14; 15; 31; 37; 70]

Тема 4. Сутність і зміст управлінської діяльності

Сутність і зміст наукового управління суспільством. Обсяг і зміст поняття державного управління та його принципова схема. Складові елементи системи державного управління (діяльність, відносини, взаємозв'язок, вплив, ціль, суб'єкт, об'єкт, інформація). Політологічний, соціальний, економічний, правовий, психологічний і педагогічний аспекти державного управління. Зовнішня та внутрішня сфери управління. Об'єктивні основи та суб'єктивні фактори управління.

Поняття та загальні риси управлінської діяльності. Стадії управлінської діяльності та управлінські технології: поняття та види. Форми і процедури управлінської діяльності. Методи управлінської діяльності: морально-етичні, економічні, адміністративні. Психологічні аспекти в державному управлінні.

Література [31; 33; 36; 37; 43; 71; 73; 82; 83; 85]

Тема 5. Організаційна структура державного управління (організаційно-правові аспекти регіонального управління)

Системні елементи організаційної структури державного управління. Унітарна та федеративна організації державного управління. Основи побудови організаційної структури державного управління. Фактори, що визначають побудову організаційної структури державного управління. Типи організаційних структур державного управління.

Поняття організаційної структури органу державної виконавчої влади. Види організаційних структур і вимоги щодо побудови організаційної структури. Державний орган як елемент організаційної структури державного управління, фактори, що визначають його структуру. Організаційно-правова (нормативна) форма реалізації органу державної влади. Керівна ланка, структурні підрозділи та типові структури органів державної виконавчої влади, посада у структурі державного органу.

Співвідношення державного управління та місцевого самоврядування. Розмежування функцій і повноважень місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування. Взаємодія цен-

тральних, регіональних і місцевих органів державної влади і самоврядування. Побудова матриці розподілу функціональних обов'язків та організаційної структури в органах виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Сутність і призначення організаційного проектування. Фактори, що визначають формування та принципи побудови організаційних структур управління. Детермінованість організаційної структури системи управління змістом її функцій. Програмно-цільовий і матричний методи побудови організаційних структур.

Основні складові державного апарату, види органів, що входять в його систему, та їх компетенція. Напрями удосконалення діяльності органів державного управління в перші роки незалежності.

Література [1; 6; 14; 15; 31; 33; 36; 37; 58; 59; 74]

Тема 6. Система органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні

Конституційні засади побудови структур державної влади в Україні. Конституція України про гілки влади в Україні. Інститут Президента в Україні та державне управління, їх еволюція. Сучасний статус і функції глави держави в Україні. Структура та функції державних органів при Президентові України.

Верховна Рада України та державне управління. Законодавчі засади виконавчої влади в Україні. Функції Верховної Ради України у сфері державного управління. Повноваження Верховної Ради щодо формування структур виконавчої влади.

Загальна характеристика системи органів виконавчої влади України. Основні ланки виконавчої вертикалі. Динамізм структури органів виконавчої влади. Управлінські зв'язки та управлінські відносини в системі органів виконавчої влади. Взаємодія органів виконавчої влади з Президентом України, Верховною Радою України та органами місцевого самоврядування.

Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої влади, його структура і компетенція. Відносини Кабінету Міністрів України з Верховною Радою України і Президентом України. Прем'єр-Міністр України: повноваження, компетенція. Секретаріат Кабінету Міністрів, його роль у забезпеченні діяльності Кабінету Міністрів України. Центральні органи виконавчої влади: права, компетенція, функції. Міністерства України, їх повноваження та функції. Державні Комітети України та центральні органи виконавчої влади зі спеціальним статусом. Урядові органи державного управління.

Територіальні підрозділи центральних органів виконавчої влади: права, компетенція, функції. Централізація та децентралізація у структурній організації державною управління. Місцеві (територіальні) органи (підрозділи) міністерств у виконавчій вертикалі. Їх функції та відносини з місцевими державними адміністраціями. Місцеві (територіальні) органи (підрозділи) державних комітетів та інших центральних органів виконавчої влади, їх типи, функції та взаємовідносини з місцевими державними адміністраціями.

Місцеві державні адміністрації в системі державного управління. Правовий статус, структура та компетенція, основні завдання, принципи діяльності місцевих державних адміністрацій. Повноваження та функції місцевих державних адміністрацій. Відносини місцевих державних адміністрацій у системі вертикальних і горизонтальних зв'язків: відносини з Президентом України, з Кабінетом Міністрів України, з міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади. Відносини між обласними і районними державними адміністраціями.

Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні. Поняття місцевого самоврядування. Виникнення та розвиток місцевого самоврядування в Україні до 1917 р. Місцеве самоврядування в конституційних актах України періоду становлення самостійності: 1917–1920 рр. Система рад народних депутатів та їх виконавчих комітетів в УРСР і СРСР: особливості організації місцевої влади в Україні до 1991 р. Процес відродження місцевого самоврядування в Україні.

Територіальна громада як суб'єкт і основний носій функцій у системі місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування в Україні. Представницькі органи місцевого самоврядування. Виконавчі органи рад. Головні посадові особи територіальних громад. Власні та делеговані повноваження органів місцевого самоврядування. Правовий статус органів місцевого самоврядування в системі державного управління.

Література [1; 3; 6; 7; 14–20; 23–26; 32; 35–37; 53; 56; 58–60; 65–70]

Тема 7. Державна служба в системі державного управління

Соціальна природа виникнення державної служби; її ознаки, цілі, функції. Сутність та особливості державної служби як соціального інституту. Державна служба як інструмент реалізації державної політики.

Державна служба як публічний інститут. Поняття державно-службових відносин: державно-правові, статутні, владні.

Державна служба як організаційний інститут. Види державної служби, їх відмінність і функціональна специфіка. Правові джерела державної служби. Класифікація посад державних службовців: політичні, адміністративні, патронатні, технічні.

Література [6; 21; 33; 36; 37; 41; 49; 50; 78]

Тема 8. Підготовка та прийняття управлінського рішення в державному управлінні

Поняття і сутність управлінського рішення. Типи управлінських рішень. Суб'єкти підготовки рішень. Основні види управлінських рішень. Форма прийняття рішень як основа їх класифікації. Місце нормативно-правових актів у системі управлінських рішень. Побудова набору можливих варіантів рішення. Об'єктивні передумови вироблення рішень і суб'єктивний фактор їх підготовки та прийняття. Вимоги щодо управлінських рішень. Поняття оптимального управлінського рішення та лобізм при прийнятті управлінських рішень.

Процес підготовки та прийняття управлінського рішення, її етапи. Зміст етапу діагностики та оцінки управлінських ситуацій. Виявлення, обґрунтування та формулювання проблеми, що підлягає вирішенню. Збирання, обробка та аналіз інформації з проблеми та пошуку шляхів і засобів її вирішення. Оформлення вибраного варіанта у вигляді проекту рішення. Обговорення та узгодження проекту. Технологія процедури прийняття рішення (надання рішенням юридичної сили). Можливості уніфікації та використання типових управлінських рішень у державному управлінні.

Основні етапи та механізми процесу організації виконання управлінського рішення. З'ясування та деталізація управлінського рішення. Види забезпечення діяльності виконавців управлінського рішення. Організація взаємодії виконавців і координація їхніх зусиль. Коригування управлінського рішення та регулювання системи управління. Облік результатів діяльності виконавців. Підсумки виконання рішень та оцінювання роботи за основними напрямками діяльності.

Література [4; 5; 11; 31; 32; 36; 39; 54; 71]

Тема 9. Контроль та облік у державному управлінні

Поняття і зміст контролю й обліку в державному управлінні. Контроль як функція державного управління, її зміст, державні пріорите-

ти розвитку суспільства, їх вплив на визначення основних напрямів контролю.

Взаємозв'язок контролю та інших функцій державного управління, їх співвідношення та взаємозв'язок. Контроль та облік — необхідні умови ефективного функціонування органів виконавчої влади та виконання конкретних управлінських рішень.

Основні принципи контролю, обліку та вимоги щодо контролю та обліку в органах виконавчої влади. Система контролю в органах виконавчої влади, її організаційне, методичне та правове забезпечення. Суб'єкти і об'єкти контролю та обліку, їх види. Забезпечення правового регулювання контролю у сфері державного управління.

Контроль інституціоналізований за гілками державної влади: парламентський, в системі виконавчої влади, судовий, конституційний. Президентський контроль. Об'єкти, завдання, характер, види та структурно-організаційна форма контролю в системі виконавчої влади.

Громадський контроль: поняття, цілі, об'єкти, форми, суб'єкти, структура. Функції структур громадського контролю за діяльністю органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Інформація, одержана у процесі контролю та обліку як основа коригування управлінських рішень і регулювання системи державного управління. Заходи щодо підвищення ефективності контролю та обліку в державному управлінні та місцевому самоврядуванні.

Поточна інформація як засіб забезпечення контролю за виконанням управлінських рішень в органах виконавчої влади і місцевого самоврядування. Організація внутрішнього контролю в органах виконавчої влади. Комплексне інспектування, контрольні, цільові та наскрізні перевірки. Використання методів “ведення” та “слідкування” в контрольній діяльності. Процедура і стадії контрольної діяльності: підготовка і здійснення контролю; формулювання висновків; оформлення та обговорення підсумків контролю; реалізація рішень, прийнятих за результатами контролю.

Література [32; 36; 40; 47; 55; 63; 64; 72]

Тема 10. Інформаційна відкритість державних органів і реалізація прав громадян у державному управлінні

Поняття і зміст інформаційної відкритості державних органів і вищих посадових осіб держави. Гарантії та способи забезпечення інформаційної відкритості. Вимоги щодо інформації про діяльність

органів державної влади та вищих посадових осіб держави. Способи оприлюднення та обмеження відомостей, які не можуть бути оприлюднені.

Обсяг і характер відомостей, що підлягають оприлюдненню, та його порядок. Відомості, що підлягають опублікуванню у пресі і зміст інформаційного повідомлення. Служби та підрозділи, які надають відомості про діяльність державних органів, і підстави для відмови в їх наданні. Обсяг біографічних даних про вищих посадових осіб, що підлягають оприлюдненню.

Обов'язкове декларування вищими посадовими особами майна і доходів і порядок оприлюднення відомостей про майно і доходи та їх відповідальність за подання неправдивих відомостей.

Створення та функціонування державної інформаційної системи, що містить інформацію про органи державної влади та умови доступу до неї.

Громадянин у державному управлінні, його права та обов'язки. Вплив державної політики на зміст державно-управлінських відносин, визначення мети діяльності апарату управління. Правове регулювання захисту прав людини і громадянина. Особистість як ціннісний орієнтир в організації та діяльності апарату управління. Співвідношення прав, обов'язків та інтересів громадян з компетенцією органів державного управління. Законодавство і проблеми подолання неузгодженості між правами та інтересами громадян, обов'язками управлінських структур щодо реалізації прав громадян, захисту їхніх законних інтересів.

Поняття і зміст звертання громадян, вимоги, що висуваються до них. Законодавство про звертання громадян. Завдання, що вирішують звертання до державного управління. Класифікація звертань громадян: заява (клопотання), пропозиція (зауваження) та скарга. Перелік рішень (дій), що підлягають оскарженню. Обмеження, що встановлюються при розгляді скарг громадян. Порядок термінів подання і розгляду звертань громадян. Права громадян і обов'язки органів державного управління та їхніх посадових осіб щодо розгляду звертань.

Поняття і порядок особистого прийому посадовими особами громадян за місцем їх праці та проживання. Контроль за додержанням законодавства про звертання громадян і відповідальність за його порушення.

Література [13; 23; 25; 26; 36; 40; 44; 47; 51; 70; 80]

Тема 11. Бюрократизм і корупція в системі державного управління, шляхи їх подолання

Адміністративне управління: поняття і функції. “Ідеальний тип” адміністративної організації М. Вебера. Бюрократизм як соціальне і державно-правове явище: найкраща з усіх можливих форм організації, що ефективно служить будь-якому політичному “хазяїну”, але не втручається при цьому в політику; професійно здійснює державне управління, незалежно від суб’єктивного впливу.

Феномен бюрократії і бюрократизму, його роль і функції в державно-правових і політичних інститутах. Причини та умови виникнення бюрократизму.

Основні аспекти та компоненти бюрократії: підміна публічного інтересу приватним інтересом влади і конкретного чиновника, тобто “присвоєння державної влади” чиновництвом; органічна нездатність бюрократії своєчасно вирішувати актуальні проблеми, виходячи зі “здорового глузду”; перекручене сприйняття та відрив від дійсності, упередженість, сваволя, що зростає в міру просування по сходам бюрократичної ієрархії; корпоративний дух, своєкорисливість на кожному рівні ієрархії, підміна “службової кар’єри” “кар’єризмом”, просування по службі будь-якою ціною, формалізм у діяльності, прагнення монопольної компетентності, образу життя чиновників тощо.

Бюрократія, бюрократизм і корупція: взаємозв’язок, суперечності, проблеми.

Демократія і бюрократія в державному управлінні. Боротьба із бюрократизмом в органах управління — реальний шлях до забезпечення прав і свобод людини і громадянина. Проблеми подолання бюрократизму в реалізації державно-управлінських відносин. Державне управління і проблема подолання бюрократії в контексті сучасних умов реформування державного та суспільного життя України.

Література [22; 31; 33; 36; 45; 57; 70]

Тема 12. Реформування організаційної структури державного управління та його нормативно-правове врегулювання

Проблеми реформування державного управління, виходячи з радикальної зміни змісту управління суспільством. Проблеми реформування державного управління та подолання суперечностей держав-

них і особистих інтересів. Конституційна реформа. Адміністративна реформа та головні проблеми підвищення ефективності діяльності органів державного управління в Україні, перспективи їх розвитку на сучасному етапі.

Напрями удосконалення системи державного управління з урахуванням світового досвіду. Реформування організаційних структур державного управління в Концепції адміністративної реформи в Україні. Необхідність здійснення переходу від галузевого управління до функціонального. Концептуальні засади реформування місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Правові засоби, їх вплив на функціонування системи управління. Реформування адміністративного права і вдосконалення державного управління. Роль інших правових засобів у сфері управління суспільними відносинами. Завдання і функції системи регулювання управлінських відносин. Інфраструктура правового регулювання управлінських відносин. Законодавство про адміністративну відповідальність в Україні.

Правове регулювання діяльності органів виконавчої влади в Україні. Проблемні питання створення, організації діяльності та юрисдикції адміністративних судів. Основні причини та напрями реформування адміністративного законодавства в Україні на сучасному етапі.

Література [8–10; 27; 30; 32; 36; 45; 62; 63; 70]

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Державне управління як суспільне явище, його багатогранність та еволюція змісту.
2. Вимоги до управлінських рішень: наукова обґрунтованість, законність, конкретність, несуперечність, реальність, своєчасність та інформативність.
3. Дисфункційність корумпованості органів державної влади в Україні.

Варіант 2

1. Системний підхід як методологія державного управління та методи його впровадження.
2. Види ресурсного забезпечення діяльності виконавців управлінського рішення.

3. Загальне визначення ефективності державного управління: поняття, види та критерії.

Варіант 3

1. Конституційні засади виконавчої влади та державного управління в Україні.
2. Технологія процедури прийняття рішення (надання рішенню юридичної сили) в системі органів виконавчої влади.
3. Спеціальні критерії оцінювання ефективності діяльності об'єкта державного управління.

Варіант 4

1. Сутність об'єктивних умов і факторів, що детермінують зміст державного управління.
2. Місце і роль парламентського та президентського контролю в системі державного управління.
3. Проблеми реформування державного управління виходячи з радикальної зміни змісту розвитку суспільства.

Варіант 5

1. Місцеві державні адміністрації та їх місце в системі державного управління.
2. Поняття, сутність і зміст інформаційного забезпечення державного управління.
3. Моделі реалізації парламентської відповідальності за дії уряду.

Варіант 6

1. Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні.
2. Основні напрями підвищення ефективності інформаційного забезпечення державного управління.
3. Концептуальні засади реформування місцевих органів виконавчої влади.

Варіант 7

1. Сучасні принципи державного управління, джерела їх виникнення та порядок формування.
2. Поняття і зміст звертання громадян і вимоги стосовно них.
3. Основні напрями державної регіональної політики на сучасному етапі.

Варіант 8

1. Центральні органи виконавчої влади: права, компетенція, функції.
2. Права громадян і обов'язки органів державного управління та їх посадових осіб щодо розгляду звертань громадян.
3. Адміністративна реформа та проблеми підвищення ефективності діяльності органів державного управління.

Варіант 9

1. Територіальні підрозділи центральних органів виконавчої влади: права, компетенція, функції.
2. Міжнародні стандарти з питань прав та обов'язків громадянина, стан і практика їх реалізації в Україні.
3. Адміністративна відповідальність державних службовців: зміст, поняття і засоби реалізації в Україні

Варіант 10

1. Сутність і зміст наукового управління суспільством.
2. Адміністративне судочинство: судовий нагляд за діяльністю органів виконавчої влади.
3. Боротьба з бюрократизмом в органах управління — реальний шлях до забезпечення прав і свобод людини, громадянина.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Управління як суспільне явище, еволюція його змісту та багатогранність.
2. Сутність, зміст і специфіка державного управління.
3. Державне управління як наука та навчальна дисципліна.
4. Конституційні засади виконавчої влади та державного управління в Україні.
5. Державне управління як діяльність виконавчо-розпорядчого характеру.
6. Система органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні.
7. Центральні органи виконавчої влади: права, компетенція, функції.
8. Територіальні підрозділи центральних органів виконавчої влади: права, компетенція, функції.

9. Місцеві державні адміністрації, їх місце в системі державного управління.
10. Місцеве самоврядування та його особлива роль у державному управлінні.
11. Сучасні принципи державного управління, джерела їх виникнення та формування.
12. Загальні риси управлінської діяльності.
13. Стадії управлінської діяльності та управлінські технології: поняття та види.
14. Функції, форми та процедури державного управління.
15. Поняття і сутність цілей державного управління.
16. Поняття основних завдань і види функцій державного управління, їх класифікація.
17. Організаційно-правові аспекти регіонального управління.
18. Функціональна структура державного управління: сутність та умови її побудови.
19. Роль і місце регіонального управління в загальній системі державного управління.
20. Сутнісні характеристики (рисни) організаційної структури державного управління.
21. Основи побудови організаційної структури державного управління.
22. Поняття організаційної структури органу державної виконавчої влади.
23. Взаємодія центральних, регіональних і місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування, розмежування їх функцій і повноважень.
24. Поняття і зміст управлінського рішення.
25. Зміст процесу підготовки та прийняття управлінського рішення, її етапи.
26. Поняття, зміст і призначення контролю та обліку в державному управлінні.
27. Місце і роль контролю в системі державного управління.
28. Система контролю в органах виконавчої влади, її організаційне, методичне та правове забезпечення.
29. Громадський контроль: поняття, цілі, об'єкти, форми, суб'єкти, структура.
30. Поняття і зміст інформаційної відкритості органів державних органів і вищих посадових осіб держави.

31. Обсяг і характер відомостей, що підлягають оприлюдненню, та його порядок.
32. Зміст відомостей, що підлягають опублікуванню у пресі, та зміст інформаційного повідомлення.
33. Порядок обов'язкового декларування вищими посадовими особами майна і доходів, їх відповідальність за подання неправдивих відомостей.
34. Громадянин у державному управлінні, його права та обов'язки.
35. Поняття і зміст звертання громадян і вимоги щодо них.
36. Перелік рішень (дій), що підлягають оскарженню, та обмеження, що встановлюються при розгляді скарг громадян.
37. Права громадян і обов'язки органів державного управління та їхніх посадових осіб щодо розгляду звертань громадян.
38. Якісний рівень кадрів апарату управління та його вплив на забезпечення прав і свобод громадян.
39. Проблеми реформування державного управління щодо радикальної зміни змісту розвитку суспільства.
40. Адміністративна реформа та проблеми підвищення ефективності діяльності органів державного управління.
41. Проблеми реформування державного управління та подолання суперечностей державних і приватних інтересів у ньому.
42. Концептуальні засади реформування місцевих органів виконавчої влади.
43. Основні напрями державної регіональної політики.
44. Напрями удосконалення системи державного управління з урахуванням світового досвіду.
45. Реформування законодавства про адміністративну відповідальність в Україні.
46. Завдання і функції системи регулювання управлінських відносин.
47. Законодавство про адміністративну відповідальність державних службовців в Україні.
48. Причини та умови виникнення бюрократизму.
49. “Ідеальний тип” адміністративної організації М. Вебера — найкраща з усіх можливих форм організації, що ефективно служить будь-якому політичному “хазяїну”.
50. Поняття і зміст бюрократії і бюрократизму.
51. Бюрократія, бюрократизм і корупція: взаємозв'язок, суперечності, проблеми.

52. Бюрократизм як соціальне і державно-правове явище, його роль і функції в державно-правових і політичних інститутах.
53. Демократія і бюрократія в державному управлінні.
54. Боротьба із бюрократизмом в органах управління — реальний шлях до забезпечення прав свободи людини і громадянина.
55. Загальні правила поведінки державного службовця.
56. Конфлікт інтересів і недопущення проявів корупції.
57. Дотримання обмежень і заборон, передбачених Законами України “Про державну службу” та “Про боротьбу з корупцією”.
58. Співвідношення законності, правопорядку та раціональності в державному управлінні.
59. Правопорушення та відповідальність.
60. Зміст законності в державному управлінні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Авер'янов В. Б.* Органи виконавчої влади в Україні. — К.: Ін Юре, 1997.
2. *Антонова Е. Г.* Государство как целостная система социального управления. — М., 1996.
3. *Аппарат* государственного управления: интересы и деятельность. — К.: Наук. думка, 1993.
4. *Атаманчук Г. В.* Теория государственного управления. — М.: Юрид. лит., 1997.
5. *Афанасьев В. Г.* Научное управление обществом // Опыт системного исследования. — 2-е изд. — М.: Политиздат, 1973.
6. *Баришніков В. М., Маршавін Ю. М. Туленков М. В., Храмов В. О.* Державне управління та державна служба: Навч. посіб. — К.: ІПКДСЗУ, 2003. — 324 с.
7. *Біленчук П. Д., Кравченко В. В., Підмогильний М. В.* Місцеве самоврядування в Україні. — К.: Атіка, 2000.
8. *Вибори і референдуми в Україні: проблеми теорії і практики.* — К.: ЦВК, 2001.
9. *Гальчинський А., Геєць В., Семиноженко В.* Україна: реалії та інноваційний розвиток. — К.: ОП НДУБВ, 1997.
10. *Геєць В.* Соціогуманітарні складові перспектив переходу до соціальноорієнтованої економіки України // Економіка України. — 2000. — № 2. — С. 4–13.

11. *Гладун З.* Поняття і зміст державного управління: Адміністративно-правовий аналіз. — Л., 1996.
12. *Гурне Б.* Державне управління. — К.: Основи, 1993.
13. *Державне управління в Україні: централізація і децентралізація: Монографія / Кол. авт.; Відп. ред. проф. Н. Р. Нижник.* — К.: Вид-во УАДУ при Президентові України, 1997.
14. *Державне управління, державна служба і місцеве самоврядування: Монографія / Кол. авт.; За заг. ред. проф. О. Ю. Оболенського.* — Хмельницький: Поділля, 1999.
15. *Державне управління: теорія і практика / За ред. В. Б. Аверьянова.* — К.: Юрінком Інтер, 1998.
16. *Європейська Хартія місцевого самоврядування: Закон України “Про ратифікацію Європейської Хартії місцевого самоврядування” // Відомості Верховної Ради України.* — 1997. — № 38. — Ст. 249.
17. *Закон України “Про столицю України — місто-герой Київ” // Відомості Верховної Ради України.* — 1999. — № 11. — Ст. 79.
18. *Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” // Віче.* — 1997.
19. *Закон України “Про місцеві державні адміністрації” // Офіційний вісник України.* — 1999. — № 18.
20. *Постанова Кабінету Міністрів України “Про урядові комітети” // Офіційний вісник України.* — 2000. — № 7.
21. *Закон України “Про державну службу” від 16.12.93 // Голос України.* — 1994. — 5 січ.
22. *Закон України “Про боротьбу з корупцією” // Відомості Верховної Ради України.* — 1995. — № 34. — Ст. 266.
23. *Закон України “Про органи самоорганізації населення” // Відомості Верховної Ради України.* — 2001.
24. *Затвердження Типового положення про урядовий орган державного управління // Офіційний вісник України.* — 2000. — № 7.
25. *Конституційне право України: Підручник / В. Ф. Погорілко, О. Ф. Фріцький та ін.; За ред. В. Ф. Погорілка.* — К.: Наук. думка, 1999.
26. *Конституція України.* — К., 1996.
27. *Концепція адміністративної реформи в Україні // Офіційний вісник України.* — 1999. — № 21.
28. *Куниц Г., О’Доннел С.* Управление: системный и ситуационный анализ управленческих функций: В 2 т.: Пер. с англ. — М., 1981. — Т. 1.

29. *Курашвили Б. П.* Очерк теории государственного управления. — М.: Наука, 1987.
30. *Лукинов І.* Активізація створювальної політики економічних реформ. Сполучення ринкових і державних регуляторів // Економіка України. — 1998. — № 8. — С. 4–7.
31. *Лунев А. Е.* Теоретические проблемы государственного управления. — М.: Наука, 1974.
32. *Малиновський В. Я.* Державне управління: Навч. посіб. — Луцьк: Вежа, 2000.
33. *Малиновський В. Я.* Державна служба: теорія і практика.: Навч. посіб. — К.: Атіка, 2003. — 160 с.
34. *Місцеве самоврядування в Україні: історія, сучасність, перспективи розвитку.* — К., 2000.
35. *Мельник А. Ф.* Основні моделі місцевого самоврядування // Державне управління, державна служба і місцеве самоврядування: Монографія / Кол. авт.; За заг. ред. проф. О. Ю. Оболенського. — Хмельницький: Поділля, 1999.
36. *Мельник А. Ф., Оболенський О. Ю., Васіна А. Ю., Гордієнко Л. Ю.* Державне управління: Навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2003. — 343 с.
37. *Мельник А. Ф.* Державне управління // Державна служба: Посіб. для викладачів, магістрів та держ. службовців. — Луганськ: Східноукр. держ. ун-т, 2000. — Ч. 1.
38. *Михасюк І., Мельник А., Крупка М., Залоза З.* Державне регулювання економіки. — К.: Атіка; Ельга-Н, 2000.
39. *Менеджмент организации: Учеб. пособие / З. П. Румянцева, Н. А. Соломатин, Р. З. Акбердин и др.* — М.: ИНФРА-М, 1996.
40. *Методичні матеріали до семінару з контролінгу в системі державної служби.* — Луганськ, 2000.
41. *Методичні рекомендації з проведення функціонального обстеження апаратів органів виконавчої влади всіх рівнів.* — Луганськ, 2000.
42. *Мильнер Б. З., Евенко Л. И., Раппопорт В. С.* Системный подход к организации управления. — М., 1983.
43. *Наука управлять: з історії менеджменту: Хрестоматія: Навч. посіб. / Упоряд. І. О. Слепов; Пер. з рос. Л. І. Козія, М. І. Матрохіної, П. Л. Пироженка.* — К.: Либідь, 1993. — 304 с.
44. *Ньжжик Н. Р.* Государственно-управленческие отношения в демократическом обществе. — К., 1995.
45. *Нижник Н.* Україна — державне управління: шляхи реформування. — К.: Вид-во УАДУ, 1997.

46. *Нижник Н. Р., Машков О. А.* Системний підхід в організації державного управління: Навч. посіб. / За заг. ред. Н. Р. Нижника. — К.: Вид-во УАДУ, 1998.
47. *Нижник Н. Машков О., Мосов С.* Контроль у сфері державного управління // Вісник УАДУ. — 1998. — № 2. — С. 23–31.
48. *Оболенський О.* Теорія системного підходу в державному управлінні // Вісник УАДУ. — 1996. — № 3. — С. 151–158.
49. *Оболенський О.* Державна служба України: реалізація системних поглядів щодо організації та функціонування. — Хмельницький: Поділля, 1999.
50. *Оболонский А. В., Барабашев А. Г.* Государственная служба (комплексный подход). — М.: Дело, 1999.
51. *Оболонский А. В.* Человек и государственное управление. — М., 1987.
52. *Основи держави і права:* Навч. посіб. / За ред. А. М. Колодія, А. Д. Олійника. — К.: Либідь, 1998.
53. *Основи конституційного права в Україні* / За ред. акад. АПрН України В. В. Копейчикова. — К.: Юрінком Інтер, 1997.
54. *Основи менеджменту:* Навч. посіб. / За ред. В. С. Верлоки, І. Д. Михайлова. — К.: Основи, 1996.
55. *Полінець О.* Контроль у державному управлінні: сутність, види та форми його здійснення // Вісник УАДУ. — 2000. — № 2. — С. 74.
56. *Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку* / Редкол.: Ф. М. Рудич (голова) та ін. — К.: Парлам. вид-во, 1998.
57. *Политологический словарь:* В 2 ч. — М.: Луч, 1994. — Ч. 1.
58. *Постанова Кабінету Міністрів України “Про вдосконалення структури Служби Прем’єр-Міністра України та Секретаріату Кабінету Міністрів України”* // Офіційний вісник України. — 2000. — № 10.
59. *Постанова Кабінету Міністрів України “Про упорядкування структури місцевих державних адміністрацій”* // Офіційний вісник України. — 2000. — № 20.
60. *Постанова Кабінету Міністрів України “Про урядові комітети”* // Офіційний вісник України. — 2000. — № 7.
61. *Райт Г.* Державне управління. — К.: Основи, 1994.

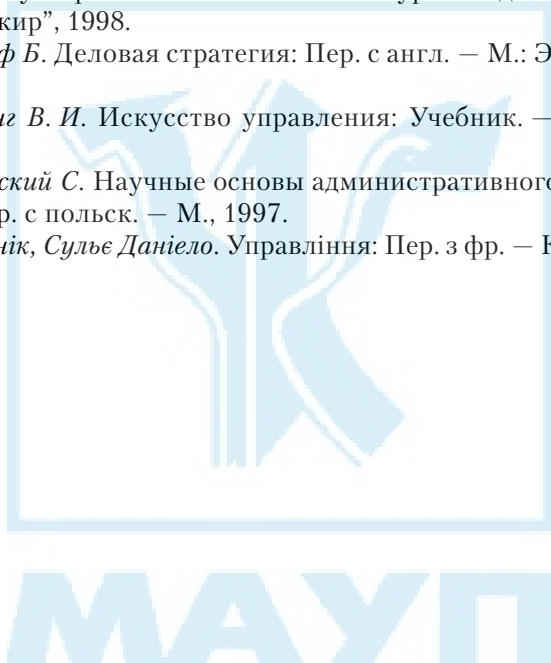

62. *Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи* / Кол. авт.; Наук. кер. В. В. Цветков. — К.: Оріяни, 1998.
63. *Сучасні проблеми місцевого самоврядування в контексті адміністративної реформи та регіональної політики.* — К., 2001.
64. *Стефанюк І. Б.* Контрольно-ревізійна служба як складова системи фінансової безпеки держави // *Фінанси України.* — 1998. — № 11. — С. 45.
65. *Указ Президента України* “Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади” // *Офіційний вісник України.* — 1999. — № 50.
66. *Указ Президента України* “Про склад Кабінету Міністрів України” // *Офіційний вісник України.* — 1999. — № 50.
67. *Указ Президента України* “Про систему центральних органів виконавчої влади” // *Офіційний вісник України* — 1999. — № 50.
68. *Указ Президента України* “Про чергові заходи щодо дальшого здійснення адміністративної реформи в Україні” // *Офіційний вісник України.* — 2001. — № 22.
69. *Указ Президента України* “Про Концепцію державної регіональної політики” // *Офіційний вісник України.* — 2001. — № 22.
70. *Цветков В. В.* Державне управління: основні фактори ефективності. — Харків: Право, 1996.
71. *Чепелз Елізабет.* Менеджмент у державному управлінні: Пер. з англ./ За ред. С. В. Синиці; Проект ТАСІС “Реформа та розвиток державного управління в Україні”. — К., 1996.
72. *Шевчук В. О.* Контроль господарських систем в суспільстві з перехідною економікою. — К.: Київськ. торг.-екон. ун-т, 1998.

Додаткова

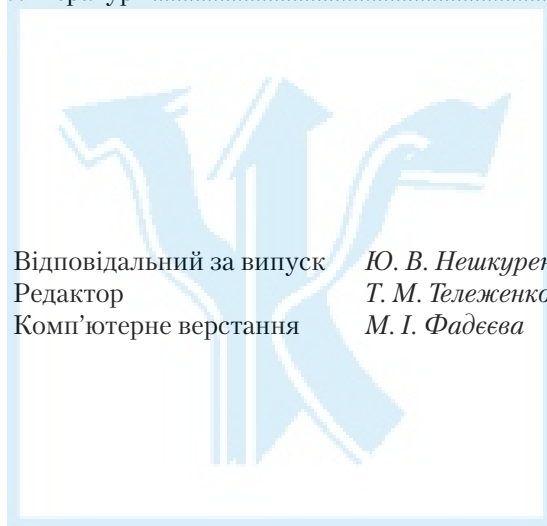
73. *Административный менеджмент* / Сост.: И. П. Алдохин, Л. Ю. Гордиенко, Л. Ф. Кондусова, Т. И. Лепейко, К. И. Мельникова. — Х.: Програма ТАСІС ED UK 9301, 1996.
74. *Аверьянов В. Б.* Функции и организационная структура органа государственного управления. — К., 1984.
75. *Андрюшків Б. М., Кузьмін О. Е.* Основи менеджменту: методологічні положення та прикладні механізми: Підручник. — Тернопіль: Лілея, 1997.

76. *Ансофф И.* Стратегическое управление: Пер. с англ. — М., 1989.
77. *Від кризи до росту* / В. Гець, Т. Степанкова, В. Кваснюк та ін. — К.: Вид-во УАДУ при Президентіві України, 1995.
78. *Дронье Анн.* Основні принципи успішного керівництва установою: Метод. реком. — К.: Вид-во УАДУ, 1995.
79. *Энтин Л. М.* Разделение властей: опыт современных государств. — М.: Юрид. лит., 1995.
80. *Эффективность* государственного управления: Пер. с англ./ Под ред. С. А. Батчикова, С. Ю. Глазьева. — М.: Фонд “За экономическую грамотность”: Рос. экон. журн.: Изд-во АО “Консалтбанкир”, 1998.
81. *Карлофф Б.* Деловая стратегия: Пер. с англ. — М.: Экономика, 1991.
82. *Кнорринг В. И.* Искусство управления: Учебник. — М.: БЕК, 1997.
83. *Ковалевский С.* Научные основы административного управления: Пер. с польск. — М., 1997.
84. *Ру Домінік, Сулье Данієло.* Управління: Пер. з фр. — К.: Основи, 1995.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Державне управління”	6
Зміст дисципліни “Державне управління”	7
Варіанти контрольних робіт	16
Питання для самоконтролю.....	18
Список літератури.....	21

Відповідальний за випуск *Ю. В. Нешкуренко*
Редактор *Т. М. Тележенко*
Комп'ютерне верстання *М. І. Фадеева*

МАУП

Зам. № ВКЦ-2532
Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП